

Móra Szegedje

Dugonics Andrásnak, Juhász Gyulának a város falai között ringatták bölcsőjét. Mikszáth, Gárdonyi, Tömörkény, Móra, József Attila, Radnóti, fogadott irófiai Szegednek.

Fogadta, eddig csak kicsit körültagogatott eszközeivel kiformálta, alakította, majd szárnyukra röppentette őket, azzal a fölényes könnyedséggel, hogy szinte rájuk sem figyelt, amíg azok szomorúan, éhesen, fázva, megalázva, meg nem érve taposták utcája köveit.

A 160 000 holdas földbirtokán lusta demokratizmussal nyújtózó szegedi szabadkirályság nem sokat füttyentett rá, miféle énekes madarak bontják szárnyukat, fújják dalukat ligeteinek lombjai között. Nem firtatta hol születtek, mivel táplálkoznak, égi manján élnek, vagy kenyérhéjon.

Nótázhattak azok a Tisza-galéria erdő sörényei vagy a szatymazi gyümölcsösei között, tán odafigyelt a trillákra és élvezettel hallgatta, füle volt hozzá, s huzalma régről való. Tán éppen Mátyás korától kezdve, amikor először volt szeretett és palotás város, amely közönségének szívében mindig is vágyt élt a széppel való fölemelkedésre a forró futóhomok fölé. És Amerikába se szaladt ez a nép, de birokra kelt a sivány homoksággal és teremtett Átokházát, Rívóerdőt, Kenyérváró dombot, amelyek keserű laput is alig löktek, a mának kellett ideköszönnie, hogy csengő aranyakat hozzanak a most termőre forduló mostoha földek, amik a régiek szava szerint csak azért teremtődtek, hogy lyuk ne legyen a földön.

Szegedhez kötődő földbirtokos főrendije soha nincs is a városnak, igaz ez jelentette neki a legkevesebb gondot. A város vezetése következetesen a plebejusi rétegekből verbuválódott, s amikor Móra Szeged földjére teszi a lábát, a bennszülött vezetők előtt csak olyan „gyüttmönt”, mint akármelyik költöző énekes madár a Gyufás-erdő sűrűjében, ahol élete végéig szentül kukorékolhat, az csak szó, s a szó szél. Ami amúgy szép is lehet. Nagy olvasó, hallgató tömegek élhetnek igéivel, de hát miféle hatalommal bírnak azok? A szeretetével. Az meg csak olyan, mint a nyitva maradt ajtójú kakukkos óra. Pókok járkálnak ki-be rajta. Ugyan a saját szülőtteivel sem törődött többet.

Amikor Dugonics nagyszombati tanárságából öreg korában nyugalomra vágyva hazapakol a szülői fészekbe, csúnya örökösödési pörrel rövidítik alkotásra még nagyon is ifjonti erejét. A város nem inti pizzra a követelődőket. És Vedres István, Szeged hítes földmérő mérnöke, alkotó szellemével jeles építője, tájának megváltoztatásával merész reformere, öreg korában aljas vádak és pörök pocsolóiban hal meg, holott ő az első mocsárlecsapoló, termőföld-létesítő, gyapottermelő, erdősítő, indigótermesztő.

Móra mindezt nem tudja, amikor 1902-ben kenyérkereső járkálásában Szegedre vezérli csillaga.

Lázár György éppen a polgármester, a nagy árvíz idején ifjú jogászként hősies,

életet mentő fiatal, és Kállay Ödön a főispán, az újjáépítés idején Tisza Lajos királyi biztos udvarával idetelepülve.

Tízíg való kisebb nyomdában égne a szellem világosságát szolgáló mécsesek, a Szegedi Híradó és a Szegedi Napló műveli a mindennapi ismeretek talaját, amelyben csírázik immár magja a Mórával elkövetkező új időknek, hiszen érkezése után tíz év sem telik el, és virágba szökken a Délmagyarország, a Friss Hírek, a Szegedi Friss Ujság, a Szeged és Vidéke. Ezek mellett húszig való folyóirat szerkesztődik a városban a Méhészek Lapjától a hitszónoklati periodikáig.

Nagy a versengés szorítása. A laptulajdonosok meg akarnak élni, gazdagodni, lámpával keresik a jó tollú újságírókat.

Móra Ferenc a Nagyváradról elmozdulóban levő, Szeged felé forduló, 100 korona bért kérő Ady Endre helyett léphet a Szegedi Napló szerkesztőségébe.

22 éves. Egykorú a csupa eklektikus, félig kész várossal. Még húszig számolható Tiszán mocorgó vízi malom óról versenyt az új gőzmalmokkal, és tucatnyi szélmalom erőlteti létét, de még meregető lápokról hordják föl az ivóvizet a családok. Alig van 100 kisebb üzemében, gyárában 4000 körüli szegedi munkás. Politikai pártok virulnak, a polgári radikálistól kezdve a szociáldemokratáig, 122 jótékonyági és temetkezési egyesület nyúzsög a városrészenként működő kaszinókon. A város régi színházszeretete havonta 4 bemutatót elvár és megkapja, nincsenek üres sorok.

Csak a házassága előtt álló Móra lehet olyan bátor, hogy fele annyiért vállalja a munkát, mint Ady. Csak szegénységhez szokottsága teszi elviselhetővé sorsának viselését, s az otthonról hozott ama bölcsesség, hogy a szegénységhez nagy türelem kell. És a szerelem szelídítő áhítata, amelyért kész örömet forgatja a tollát, amit tehetséggel markolt már félegyházi középiskolás kora óta, s ismerte a nyomdafesték ájulatosan mámorító tulajdonságát. De hát sietős a főlocsudás, amikor nem csak egyedül éheznek már, hanem a legszeretettebb kedves is vele. Kettős a felelősség. Nagyobb kondulással fáj ott a benső.

Látja ezt a szerkesztőségben robotoló atyai barát Tömörkény is, aki Reizner János könyvtár- és múzeumigazgató utódjául ülte a kincsház nagyszékét. Amint csak módja nyílik, maga mellett szorít helyet gályapadján a tehetséges Főrcsi gyereknek. És életük végezetéig megmaradnak egymás mellett, bármerről fújja őket az idők szele. Látszatra hosszú ideig, mint ikertestvérek, annyira hasonlítanak egymásra írásaik tükrében. Leginkább egytájbeli paraszti világ zajait fogják föl az elkésett kapitalizmus csörtetései között. A szülőföld forrásaiból meregetik témáikat, az ottani jajokat, panaszokat, szépségeket rajzolják elemi erővel előbuggyanó tehetségükkel. Tömörkény meg is marad az ábrázolás, a rögzítés, a mesélés, az őszinte igazmondás vadvirágos parcelláin. A parasztban nem akar csak parasztot látni, s hősei jobbítani nem, csak tűrni tudják eleve elrendelt sorsukat. Bizonyosan nemcsak a köztük levő 16 évnyi korkülönbség, de az alkat is teszi, hogy Móra túlmege az atyai barát mentalitásának mesgyéin. Benne föllágaskodik a kiskunok makacs újítani, jobbítani, változtatni akarása. Tudatosan ereszkedik a Polgári Radikálisok választási hadjárataiba mint szónok, mert meggyőződése szerint azok legalább a szájukon hordják a szeretett Kossuth Lajos nevét, és fölajgatják a társadalom panaszait. Tömörkényt soha nem vitte el a lába politikától huzatos kocsmákba, pedig nem vetette meg a siller forgatását jobb kocsmái körülmények között. És nem volt tőle idegen a népek bajainak fürkészése. A Szántó Kovács-pörnek egyik leghűbb, az írásból kideríthetően a szenvedőkkel leginkább együttérző rögzítője. És amikor a bérharcos idők elkezdődnek Szegeden az első világháború előtt, sorra látogatja a sztrájkanyagát, maradandó képeket hagyományoz innét az utókorra, ahogy a 100 ezres parsztpolgár város 10–12 gyáranak proletársága próbálja erejét. Nagy szánalmat érez irántuk, s ha rajta múlik, fölemeli őket, meggyógyítja bajukat, mint valami törött szárnyú madárral tenné, s eleresztené a szabadságnak repülni. De változtatható-e a sors? „Nemigön”!

Móra elementáris erővel, szóval, tollal a küzdők mellett áll. Még amikor a saját lapjának nyomdászai sztrájkolnak, akkor is szembe kerül a laptulajdonossal. Nehéz

kenyér. Az ő megélése is inog. De azért aktívan keresi a tömegek bajából kivezető utat. Tudja, hogy egy fecske nem csinál nyarat. Szövetségeseket keres. Erre ott lehetnének a proletárságnak több évtizedes szervezetei, az SZDP és a szakszervezet. De hát a jelszavak és a módszerek nyersek Móra mentalitásához képest, és kicsit hatása alatt áll a jobboldali lapok munkásmozgalmat pocskondiázó írásainak is. Alkalmas küzdőtársaknak minősülnek előtte a szabadkőművesek. Köreikben értő, magasabbrendű szellemet talál, ahol föllángolhat jajszava. És az internacionalista organizáció és világnagy szellemek fémjelzik tisztaságát, életrevalóságát. A Szeged szabadkőműves páholy inasául lép be 1911. november 21-én, de szívből szóló győzőözen szép hitvallásai hamarosan a segédi, majd mesteri fokot is elhosszabbítja számára.

A rendületlen vallásosságban élő Tömörkényt megdermeszti Mórának ez a határozott lépése, ám feszültség nem támad közöttük, hiszen egymás meggyőződését tiszteletben tartják, azon nem múlhat a barátság, hanem a „gazda” múltó betegségnek ítéli Főrcsi eme korszakát. Nincs ebben egyedül, a szegedi társadalom is alkalmi botlásnak minősíti a vallással, a társadalommal való szembefordulását. A városi hatalom sem különben, bár az bölcsen tudja, hogy legális szervezet a szabadkőműveseké, jóváhagyott szervezeti szabályzattal. Ennek dacára titokzatosnak tartják, és a páholy tagjaival szemben fönttartásokkal élnek. „Az is a gyűttmöntek gyülekező helye. Jelben, szívre tett kézzel, szenvedéllyel beszélnek, hókuszpókuszolnak, és bár magyar szavakkal élnek, értelmük csak az ő tudatukban nyer fogalmat. Ha választanak, azt mondják golyóznak, ha szónokolnak az a munka, s ha együtt vacsoráznak, az a vakolás. És kötényt akasztanak maguk elé, és kőműves szerszám a legfőbb jelvényük. És sok a szellemi pályákon működő zsidó közöttük, ügyvédek, festők, tanárok, magántisztviselők, kistőkészek, akik nem csak beszélnek a segítőkészségről, de gyakorolják, anyagi áldozatokat sem kímélve. Támogatnak elkallódásra ítelt tehetséges gyerekeket, bajba jutott érdemes embereket. Egy proli nem akad közöttük.”

Zárt közösség a társadalom egészséges tömegeitől előítéletekkel elkerítve.

Az első világháború törvényei megszüntetik a páholyok működését, és a vihar Móra baráti körét széthordja a frontokra. Szőri József festőművész az első áldozatok között.

Amit népszerűségében Móra veszíthetett a páholy tagságával, megnyerte hangja erőteljességében, határozottságában. Addig mint meseíró és verselő, ahogy ő mondja, cirokhegedűn cincogott. S ím érett, mélyen zengő gordonkává nemesült hangszere, s messzehangzón szólal meg vele mint publicista, tárcíró, novellista. Írásainak melódiáin, megformálásán is átsüt a fölismerés, hogy a maga mivoltában biztos eszmei talajokon áll, bár a háború idején mennyi bizonytalansági tényező kényszeríti szákcútkákba a legigazabb embereket is. Bár beborul Magyarország fölött az ég, írásainak legszerényebbjeiből is kikandikál az otthonról hozott örök optimizmus, hogy kisüt itt még a nap, a mi napunk. Szellemi puttonyát a könyvtárban is tömi, nemcsak kenyérkeresetéért morzsolja le benne idejét. Tömörkénytől is azt a kevés szavú útbaigazítást kapja, hogy „mögötte a fene azt a kutyát, amelyiket tanítani köll az ugatásra”. És ez vonatkozott egyszer konkrétan valami félbe maradt ásatás folytatására, amit addig Móra a szemével nem látott, de vonatkozott a „pántlikamérés minden kincsének, gondjának a fölkarolására”.

A könyvtár Móra szívbeli hitének a tudatos fundamentumot biztosította. Ő innétől már nem csak hitt elvekben, sejtett jövőt, de tudta a hozzávezető utakat is.

S a jó szegediek megszokják, megszeretik Móra szépszávu hiteles írásait, s vissza is köszönnék érte. Lentről.

A torony alatt hümmögnek.

Eddigi léte során nem sok gondot okozott az igazságszolgáltatásnak, de amikor a Szegedi Napló főszerkesztői székében királlysértési pórt sietnek a nyakába akasztani, megilletődik. Arany humorával oldja magában a feszültséget: „hej, ha a 48-as érzelmű édesapja élne, hogy tudna örülni, amiért a szelidnek nevelt Főrcsi mögintötte a királyt!” A főszerkesztői szék pedig nemcsak nagy föladatot, szép, kiteljesítőhető vágyat jelent a számára, amit nagy ambícióval végez a maga tehetségének próbájául, de a maga erőinek fölleltározására, a maga örömeire és az olvasókéra módot ad.

De sok háborús parancs, tilalom, cenzúra, gonoszság nekiütözik annak a széknak, s Móra nem az a kötéldegzetű ember, aki légynek minősíti a bajokat, amit egy legyintéssel el lehet hessenteni.

Neki végigrezeg minden a szíve artériáin. Pedig alig van nap, hogy Harsányi királyi főügyész valamiben ne marasztalná, ne tiltaná, ne szájkosarazná. Mégpedig írásban, aminek a végső mondata mindig az: különben a sajtótörvény értelmében lapját betiltom, bevonatom, lecsukatom, megbüntettem. A családi otthon békeessége is beleborzong, hiszen Ilona asszony attól a kevéstől is, amit tud, azt hiszi, férjét már viszik is az akasztófa alá, amilyen elvetemült, mordályegető lett a szegény Ferkóból a háború éveit alatt. Tengelyt akaszt királlyal, ügyészekkel, városi nagy urakkal, s az utóbbiak még csak fejcsóválással fejezik ki rosszallásukat, tolla eltörésére tán még maguk sem gondolnak, de egyszer, ha nem szelídülnek az indulatok, az is bekövetkezhet. S mi lesz akkor Pankával, a meleg kicsi otthonnal? Az asszonyi aggodalom súlyos teher a férfi vállán. Ügyíteni illik rá, csillapítani a félelmeket. A hivatalos városi hatalom úgy szelídítene Mórát, hogy a városatyaságra csábítja, ám, amikor az nem csábul, beparancsolódik azzal, hogy nélkülözhetetlen a közművelődési bizottságban. Évekig szenátor, alig teszi lábát a tanácsterembe, s életében kétszer szólal föl. Pedig nem lakott nála rossz helyen a szó, ha írta, ha mondta, soha. De mondta-e?

Ekkor már Somogyi Szilveszter, volt rendőrkapitány a város polgármestere, aki ugyanolyan subaszagú szücsműhelyben született, mint Móra, tán kicsit rangosabban, több segéd munkálkodásától melegebben, s sietett volna Mórát barátságába pásztóritani, már csak a város békeessége érdekében is. Tömörkény váratlanul korai halála után Móra kerül az igazgatói posztra, ami vita nélkül megy végbe, de írónk ettől semmi elkötelezettséget, szolgálai törleszkedést, hálát nem érez a város podesztája iránt. Jobbat nem találtak volna nála, ki különben is 13 éve üli a könyvtártsízt, mindenestül székelt, tud hát az utolsó pókhálóról is, amit Kotormány János nem kotor le a falról. Az író nem viszonz barátsággal. Nyitott szívű ember, mindenkit szeret, az ellenségét is, de barátságával kevés ember dicsekedhet el. Pedig messzi jár a hörcsögös természetű embertől.

Nem tudott a beszédes közelségen túl barátságba keveredni a szegedi éveit alatt naponta könyvtárazó Babitscsal, gátlástalan ragaszkodását hasonlóval nem tudta viszonzni Juhász Gyulának, Kosztolányival nem tudott összemelegedni, és sajnos Móricz Zsigmonddal sem. Pedig vele aztán egyivásúak voltak, a Tisza galáriszó jóvoltából tájbelieliek, egyféle paraszti, iparosí mlióból. És egy forrásból meregettek, egy malomban öröltek, egy zsoltárból énekeltek, egy hajóban úsztak.

Talán túl sok embernek átjáróházul engedte át szívét, s választott barátainak nem maradt benne rejtekajtós szobája, pedig egyre gyakrabban, neki is elillett volna egy kis tuszkulánium, egy kis nyugodt búvóhely, ahol melle viharait magában elcsitítja. Ott volt barátnak a nagy emberi közösség. Érte mindent. S így maradt akaratlanul magányos a társaságkedvelő. A legszemélyesebb ügyeit illetően maradt magára. Vigasztalódását az írásban találta, s minden titkának közreadásában.

Nem gyűjtött bandázó baráti kört, talán hogy alkotó erejét menekítse, idejét megnyújtsa. Éjfél után háromkor feküdt, kilenckor kelt, ment be a pántlikamérésbe, ebéd után a szerkesztőségbe. Megint éjfél után három, megint reggel kilenc. És ez így megy, amíg mehet. A vele karolkozó barátokra maradt a legkevesebb ideje. Maga ment, mert ambíciói és tehetsége vitte az ismeretlen utakon megközelíthető Parnasszusra. Ambíciók nélkül hová is lenne az egyes ember vagy a társadalom.

A kortársi írók karavánjaihoz csatlakozni, annyira természet ellen való magatartás lett volna, mint a hatalmon ülő Somogyi Szilveszterrel összedörgölni, csak azért, mert abból előnyök következhetnek.

Meg is maradhatott a maga meghatározta mivoltában: „kolompszó vagyok, rőzsetűz a pusztákban, az irodalom barkácsolva kismestere.”

De remélte, hogy bővérű tehetségével, apadhatatlan mesélő kedvével, fáradhatatlan szorgalmával eléri a csúcspontot.

A háború mind véresebbé váló, értelmetlenséggel teli vége felé radikalizmusa a baloldaliság nyílt vállalásáig vezet. Elveihez, s újságíró gyakorlatából a mindennapos informáltságához a könyvtár kriptájában szedi maga alá a tudományos alapokat. A Károlyi Mihály polgári forradalmában tevékeny szerepet vállal, ő kiáltja ki Szegeden Juhász Gyulával, s a szabadkőműves baráttal, Hollós Józseffel, s másokkal a köztársaságot. A városi tanács ülésén az ő tüzes beszédére, memorandumára lazul ki a régi urak alól a világ. S amikor ennyivel sem éri be a háborúval torkig levő világ, hanem rohan a végkifejlet, a proletárforradalom felé, Mórát nemcsak elragadják az események, de maga megy az újságírók között a legelső sorokban.

1919. április elsején Mementó című írását így kezdi: „A proletárdiktatúra első hetén túl vagyunk. Talán soha nem volt még a történelemben diktatúra, amely ilyen megalkuvástalan és ilyen istenien emberséges lett volna...”

De érezve és tudva, hogy a Szegedet megszállva tartó 3 katonai hatalom szuroinyaink árnyékában és védelmében ismeretlen nagyságú, egyre szaporodó, félelmes ellenforradalmi erők gyülekeznek, intően emeli föl kezét; s leírja, hogy a nagy francia forradalom idején Lyon kitűzte falaira az ellenforradalom fehér lobogóját, a mögötte fölgyűlt erők a forradalmat legyűrték, 90 napig működött Lyonban a guillotine.

Az írás utolsó mondata nem szóközi kérdés:

„Lehet-e Szegeden olyan örültet, és gonosztevőt találni, aki Szegedből magyar Lyont akar csinálni?”

Már akkor itt voltak ezek az örültek. Működésüket szörnyű gyilkosságok kísérték. A direktóriumot az egész város ágyúzásának a kilátásba helyezésével kiűzték Kistelekre, a vörös Magyarországot elválasztó demarkációs vonalon túlra, így fosztva meg Szeged munkásságát vezetőitől. A pokol elindul ezek után.

Mórát kivettetik a főszerkesztői székéből, s amikor személyes ügyben írt, búcsúzó cikkét közli a lap, elköszön attól a szerkesztőségtől és olvasótáborától, ahová nagyon fehér szívvvel, fekete hajjal érkezett. Üldöztetése igazoló eljárásokkal folytatódik. Adjon számot a Dugonics társaságban baloldali működéséről, adjon számot a kultúrpalotabeli tevékenységéről, a pártokban való műveskedéséről. Legfőbb bűne a proletárforradalomban való tevékenysége, a magántulajdonosok megsértése, a műkincek szocializálása. A szabadkőművesektől maga kéri fedező levelének, azaz elbocsátó papírjának kiadását, hogy miatta ne vezzék a páholytagokat.

A forradalom idején állásaikból elbocsátott vezető tisztviselők, a főispán, a polgármester s mások olthatatlan gyűlöletet tápláltak Móra iránt. Egyik memoáríró így kiált föl: Vásároljanak területet a magyar kommunistáknak valahol a Szaharában, s ott legyen miniszter Móra Ferenc.

Prónay legfőbb darutollas saját naplója híven őrzi az események történetét, amely szerint gátlástalan kéjjel gázolnak a haladó emberek testén, dróttal összekötött hullák úsznak a Tiszán. Heller Ödön festőművészt agyonlövik. Ez a festő halála, s Móra sejti, hogy a választékos halálnemek valamelyike mostanában leselkedik rá.

Szalay József literátus kerületi rendőrkapitány tudja is. Ezekben az időkben újra posztján ül. Menekíti Mórát, aki a látszatát is kerülni akarja, hogy elszökjön a körülzárt városból, vagy bujkoljon fogadott szülőföldjén. Inkább tán hívja is a sorost, minek így élni, a család pusztá léteért szorongva.

Egy korabeli magánlevélben Domokos László barátjának azt írja: Ma izzó parázssal kitéglázott kút Szeged.

Szalay a régész szenvedélyű Mórát ásatni valók föltekintésének meséjével pár napra elcipel magával Csanád és Békés megyékbe, amíg a Pestről levezenyelt, Mórát humott szemmel is elveszejteni kész bandák, céljukat el nem érve, távoznak a városból.

A kegyes csalást ilyen világosan Móra talán sohasem tudta meg. A legveszedelmesebb napokat megúsza, lelki ocsúdásához hónapok kellettek. Tollába fogódzkodott, és napjainak időrendjén, menetvonalán mit sem változtatva tette jóval szű-

kebbre szabott tennivalóit. Nem malmozott az ujjaival. Íróember, gondolkodó nem ismeri az unalmat, sem annak az űzését. Az írás: munka. Az a gondúzó, megőrző, megtartó cselekvés, amely a teremtet hordja örökkön ölén.

És az írásaiban sem hátrál. Teli tollal írja a Dunántúlon dühöngő terrort s gyilkos vitriolossággal pörgeti Homokóra címen futó állandó rovatában a legkényesebb politikai témákat.

Hívja a sorsát, hogy jöjjön vele birokra. S talán a személyes testi biztonsága a franciák szelidülése révén már nem lehet kérdéses.

A katonai parancsnokok tisztí csapatai valóságos kultúrsumjuk kielégítésére csapatostól látogatják a könyvtárat és múzeumot, szépeket írnak a vendégkönyvbe, s ezzel, tán nem is szándéktalanul, gátját vetik a banditizmusnak.

Amíg a politika jajszavas zajgásától nem hallatszik szépírói muzsikája, Fischhof Ágotával, kedves „kisinasával”, nem is olyan melleleg, egyetlen szakember-könyvtárosával, aki Berlinben szerezte képesítését, új katalógusrendszert teremtenek. Nagy munka, több százezer cédulát, több ezer választólapot jelent.

De a múzeumi kiállítások is vonzó külsőbe öltöznek, a látogatók százezreit becsalogatták.

Úgy tűnik, sorsa megcsillapodóban, ahogy a Tisza járása, amikor a hegyekből az Alföldre érkezik. Odafönt, ifjonti erejével sziklákat görgetett, roppant bércfokokról ugrált alá, tört és zúzott. Most mederágyára találva meglássúdik, szélesedik s mélyül, nagy témákkal rakott hajók cipelésére, parthoz révészeléséhez kész.

Éppen ideje. Már majdnem bennszorol írósa Szegeď megszürkült körgátjai között. Hangja Dorozsmára alig jut ki. S akkor a Világ, az ország szabadkőműveseinek igen jó firmájú lapja nyújtja ki Móra után a kezét. Minden vasárnapos tárcaírójává, országos íróvá szökken.

1922—26 között a Világban és a Szegeď című lapokban megjelent írásai teszik ki új korszakának első három kötetét, a Véreimet, a Nádihegedűt, és a Sokféléit.

Úgy tűnik, akadályok már nem lehetnek útjában. Azonban nem tud, nem is akar kibújni a bőréből, s a politikai gyilkosságokat, kultúrasintéreléseket nem képes szótlanul túrni. Konstruáció bombával és ököllec című, lángoló írásáért nemzetgyaláza si pört indítanak ellene. S azután már hiába hozza Beszélgetését a ferdetoronnyal Olaszországból, és az Éneket a búzamezőkről, és a spanyolokról való Túl a palánkot, a Földhözragadt Jánosékat 1932-ben, vagy az Aranykoporsót.

A hivatalos Szegeď, érezve, hogy adósa a betegségekkel bíbelődő fogadott fiának, adósa egy pár boldog esztendőkkel, moco rogni kezd. Kormányfőtanácsosi címért kilincselnek odafönt. Valahol elsüllyed. Azután díszpolgári címmel akarják fölcicomázni. De ekkor már írónk korábban szerzett lelki sérüléseibe sárgulni kezd.

Kicsit menne is a város elejbe, meg nem is. Amikor nagyon megkurtított életéről 1934. február 8-án leteszi hivatalát, a város dízsír helyet biztosít neki. Ez a maximum.

Pedig Móra 32 éven át műveivel szidolozta a város glóriáját. Dankónak Kecs-kemét egy nótáért csengődi tuszkulánnummal szolgált, Szegeď Mórának egy fogpiszkálót sem adott. Mentségére: másnak sem.

Ha azt számíto m, hogy apja 79 éves koráig élt, anyja 82 éves koráig, bátyja 83 évig, akkor az ő élete lámpájában is legalább 75 évre be volt töltve az olaj. Hanem fölment az szidolnak a város feje fölé, s ma is ott ragyog.

Rokonainak korához mérten élhetett volna.

De hiszen él!